

Setembre crític | | Actualitzat el 27/06/2017 a les 09:00

?Lesbos: quan les refugiades resisteixen o perden l'esperança

El segon capítol de la narració del tortuós periple dels refugiats camí d'Europa que fa Joan Mas des del terreny està dedicat a les illes gregues | «La perspectiva de la deportació genera molta angoixa i destrossa la salut mental de la gent»? , diu l'activista Carmen Dupont. «Els refugiats arrisquen la seva vida per trepitjar les illes gregues, però un cop estan aquí no tenen cap mena de seguretat i se'ls hi esvaeix el futur»

El pas per les illes gregues és el segon reportatge de Joan Mas sobre el periple que segueixen els refugiats camí d'Europa | Pau Fabregat

Shahab Khalifa gesticula amb les mans i el cos per explicar que els talibans van tallar el cap del seu pare. El nen prové de l'Afganistan, té 10 anys i en porta gairebé un altre de sencer encallat a Lesbos. Des d'aleshores, viu amb la seva mare i el seu germà en un barracó metàl·lic del recinte de Kara Tepe, un camp d'internament a les afores de la ciutat de Mitilene que acull a 800 refugiades en situació de vulnerabilitat. Com que és menor d'edat, Shahab i la seva mare podrien viatjar a Alemanya per demanar-hi protecció internacional. Tanmateix, el país germànic ha negat l'acollida al seu germà gran. El noi és major d'edat, però no el poden deixar sol perquè té gran part del seu cos paralitzat i no es pot valdre per sí mateix.

Les cabines de metall del camp de Kara Tepe es camuflen a dalt d'un turó ple d'oliveres que fa baixada cap al mar. Des d'allà, Turquia es veu nítidament a l'altra banda de la costa. Fins ara, totes les refugiades que arriben a Lesbos ho fan navegant la curta distància que separa la illa grega del territori turc amb barques pneumàtiques. Abans d'ahir en van arribar 66 més. Les aigües de l'Egeu,

però, són tempestives: moltes sol·licitants d'asil han mort ofegades al mar. El mes d'abril passat, un nou accident va causar la mort de 16 refugiades que feien el trajecte clandestí cap a Lesbos. Durant el darrer any, almenys una setantena de persones han perdut la vida entre les costes de Turquia i les illes gregues.

Infants refugiats jugant al càmping de Pik Pa, okupat pels moviments socials de Lesbos des de fa anys per acollir a famílies refugiades Foto: Joan Mas

Lesbos, de paradís mediterrani a infern per les refugiades

Anys enrere, Lesbos era coneguda pel seu paisatge idíl·lic, les seves oliveres de mida estratosfèrica i les velles mansions d'estiu de la capital, Mitilene. El 2015, amb l'arribada massiva de centenars de milers de refugiades que fugien dels conflictes de l'Orient Mitjà, la illa es va convertir en una de les portes d'entrada a Europa. Durant mesos, va estar sota el focus mediàtic internacional, però ara gairebé ja no se'n parla. Amb l'atrinxerament de les fronteres europees a març de 2016, Lesbos ha esdevingut una garjola silenciosa per a milers de persones. ?Un cop arriba a la illa, la gent embogeix per la incertesa: ningú sap quan en podrà marxar?, explica Carmen Dupont, advocada, activista independent i excoordinadora d'Amnistia Internacional en l'àmbit dels drets de les persones refugiades a Europa. ?A Lesbos hi ha més de 4.000 refugiats atrapats, i la majoria es troba en condicions de misèria des que se li va prohibir l'accés al continent fa més d'un any?, explica Lorraine Leete, coordinadora de Lesbos Legal Centre, una associació independent d'advocats que ofereix assessorament legal per a qualsevol demandant de protecció internacional que està encallat a la illa.

A Lesbos, l'existència de les refugiades està marcada constantment per l'amenaça de l'expulsió. Segons estadístiques de l'ACNUR, 1.217 sol·licitants de protecció internacional han estat deportades de les illes gregues cap a Turquia des d'abril de 2016, sota les bases de l'acord entre la Unió Europea i el govern turc per barrar el pas a milers de nouvingudes. ?La perspectiva de la

deportació genera molta angoixa i destrossa la salut mental de la gent?, diu l'activista Carmen Dupont. ¿Els refugiats arrisquen la seva vida per trepitjar les illes gregues, però un cop estan aquí no tenen cap mena de seguretat i se'ls hi esvaeix el futur?. Segons Dupont, ¿el sistema de petició d'asil a les illes és un atzucac: està dissenyat per trencar la moral de la gent?.

Refugiats fora del sistema

A molts racons de la illa, hi ha refugiades que subsisteixen gairebé sense esma, a base d'escapolir-se de la policia. Se'ls ha rebutjat la seva petició d'asil per segona vegada, i saben que si van a buscar la resolució oficial seran empresonats de manera permanent fins que algun dia se'ls deporti a Turquia. ¿Per evitar la pèrdua de llibertat, fugen dels recintes d'acollida i s'amaguen entre espais en condicions nefastes?, explica l'advocada Lorraine Leete, que segueix els casos d'algunes persones en aquesta situació. ¿Es tracta de refugiats que malviuen en un context extrem, totalment fora del sistema d'acollida: ja no tenen ni el sostre d'un barracó sota el qual dormir, cap institució els proporciona menjar i tampoc poden rebre atenció sanitària?, denuncia la lletrada.

Camp de Kara Tepe, a Lesbos, que allotja a famílies refugiades i a persones en situació de vulnerabilitat Foto: Joan Mas

Al costat del camp oficial de Kara Tepe, que està en bones condicions, hi ha tres immobles abandonats a on resideixen una vuitantena de refugiades que no tenen perspectives més enllà de la deportació. Els edificis, vells i atrotinats, eren unes antigues naus industrials que van ser okupades l'estiu passat. A la façana de la construcció principal, mig en ruïnes, les pintades són una declaració d'intencions. ¿No human is illegal?, rebla una inscripció feta sobre l'estructura de formigó. Fa anys, en plena crisi grega, el propietari de l'empresa que treballava als edificis es va arruïnar. Tot i que cauen a trossos, els immobles han quedat en mans d'Alpha Bank, la segona entitat bancària més potent de Grècia. Al seu interior, les construccions estan brutes i completament

atrotinades. Fa calor i el sol entra per les obertures que abans eren finestres. Algunes estan tapades amb mantes velles perquè no hi traspassi la llum. La majoria de persones que viuen als edificis són nois que no arriben a la trentena. Nassir, un jove de 19 anys de l'Afganistan, és dels pocs que s'està al lloc per decisió pròpia. Porta nou mesos a Lesbos i a hores d'ara espera la resolució de la seva petició d'asil. ¿Vaig venir a viure aquí perquè els camps són com una presó: hi ha baralles constants i la policia ens tracta malament?, lamenta.

A part de Nassir, la resta dels seus companys són paquistanesos, algerians i marroquins que es troben en situació irregular. ¿En la majoria dels casos, l'Estat grec denega les peticions d'asil dels sol·licitants de països com Algèria, Pakistan o Bangla Desh?, explica l'advocada Lorraine Leete. En aquest punt, n'hi ha que resisteixen, però d'altres cauen en un estat d'absoluta melangia. ¿Molts refugiats no troben altra solució que l'alcoholisme i el consum de drogues per evadir-se del seu patiment?, relata Hannah Müller, una voluntària independent que fa tasques de suport a l'espai okupat. ¿N'hi ha que prefereixen suïcidar-se abans que ser deportats?, diu amb tristesa la noia.

Camp d'internament de Mòria, sobresaturat i amb més de 2.000 persones internes Foto: Joan Mas

Resistir a Mòria

En una cantonada del camp de Mòria, el recinte d'internament que acumula a més refugiats de tota la illa de Lesbos, hi ha aparcat permanentment un furgó ple d'agents antidisturbis. Els membres dels cossos de seguretat descansen al vehicle, i quan accedeixen al camp ho fan amb porres, cascos i escut. A dins, tothom els hi té por. ¿La policia ens tracta com a animals?, denuncia Mustafà, un refugiat kurd procedent de Rojava que fa temps que s'enfronta als seus abusos.

A finals d'abril, el sol·licitant d'asil va participar en una vaga de fam amb onze persones més per protestar contra la possibilitat que se'ls expulsés a Turquia. Malgrat procedir del Kurdistan siria,

L'Estat grec havia rebutjat totes les seves peticions d'acollida. 'No vam menjar ni beure res durant onze dies sencers', explica Mustafà. 'Va ser molt dur: gairebé tots vam caure col·lapsats fins a ser ingressats a l'hospital, però cap institució es va preocupar de la nostra situació', afegeix. 'Com que ningú es va interessar per les nostres reivindicacions, vam deixar la vaga de fam. Era inútil seguir endavant', comenta Mustafà amb frustració. Tot i això, el refugiat és conscient que ha de resistir: cinc dels seus companys romanen a Lesbos perquè la policia no els ha atrapat. Si els agents de seguretat els arresten, podrien patir el risc de ser deportats. 'Mentrestant, els hem de protegir perquè la policia no se'ls emporti', conclou.

Sohel Miah, refugiat procedent de Bangla Desh. És líder comunitari de la gent del país al camp Foto: Joan Mas

Arribar fins a Mòria vol dir fer un llarg trajecte: s'ha d'agafar un autobús vell que funciona a batzegades i viatja sobreesaturat de gent. Des de fora, rodejat de reixes metàl·liques i filferro espinós, el recinte s'alça imponent. En alguns punts, també hi ha torres de vigilància amb càmeres que graven tot allò que passa a l'entorn. A l'interior del camp, residint entre cabines prefabricades, 2.500 persones malviuen atapeïdes en males condicions. A l'hivern passat, fins i tot hi van morir cinc refugiades com a conseqüència del fred. 'Aquest lloc hauria de ser un espai d'acollida per a gent que fuig de la guerra, però sembla més aviat una presó infranquejable', comenta Sohel Miah, sol·licitant d'asil de Bangla Desh que viu allà des de fa set mesos. Llicenciat en Enginyeria civil, és una de les cares més visibles entre els refugiats de la seva comunitat que estan establerts a Mòria, però ja ha vist com una seixantena de persones del seu país eren expulsades a Turquia. 'A Lesbos, l'Estat grec denega el 98% de les sol·licituds d'acollida de la gent de Bangla Desh', lamenta. Per contrarrestar-ho, Miah s'intenta organitzar políticament amb les demandants d'asil de totes les nacionalitats sota l'objectiu de reivindicar els seus drets de manera conjunta. 'Les institucions de Mòria ens volen dividir entre diferents comunitats, però tots tenim la mateixa problemàtica', argumenta. 'Hem de lluitar tots plegats per romandre a Grècia, no ens queda alternativa?.'

Mohammed, refugiat siríà que va participar en la vaga de fam de Mòria contra els rebutjos a les sol·licituds d'asil de gent procedent de Síria Foto: Joan Mas